

PAINDUME, KUID EI MURDU

Koroonaviiruse pandeemia najal Soome kriisidele vastupidavuse väljaarendamine

SOOME TEADUSTE AKADEEMIA kutsus tugeva ja vastupidava Soome eesmärgil kokku multidistsiplinaarse ekspertide rühma, et esitleda nende koroonaviiruse pandeemiast põhjustatud kriisi käigus saadud kogemuste baasil kujunenud seisukohti Soome kriisidele vastupidavuse kohta. Hinnang vaatab pigem kaugemasse tulevikku ega keskendu praegusest kriisist taastumisele lühiajalises perspektiivis.

Praegune kriis võib jätta varju tagaplaanil hiilivad pikemaajalised kriisid. Pandeemiakriisi käigus tekkinud raskuste keskel on vähe tähelepanu pühendatud kliimale ja keskkonnale, kuigi need ei ole praegustest sündmustest kuidagi eraldiseisvad. Keskkonnas ja erinevate loomaliikide elupaikades toimunud suured muutused on põhjustanud ka inimeste kokkupuude viiruste levikuga. Kliima- ja keskkonnamuutuste peatamine on inimeste, majanduse ja looduse jaoks ülioluline. Me peame vähendama heidet ja suurendama süsiniku neeldumist, kuni on saavutatud süsinikuneutraalsus ja jätkama heite vähendamist ka selle järel.

Soome suutis pandeemiakriisis toimida suhteliselt edukalt tänu Soome ühiskonna tugevale haridustasemele ja inimeste vahelisele

usaldusele. Nende omaduste säilitamisse on alati mõtet investeerida. Oluline on julgustada ühiskonda võrdsuse ja võrdsete võimaluste osas, mis tähendab ka seda, et kodanikud tunnevad end informeerituna ja ärakuulatuna.

Soomes on juba praegu tehtud palju, et tagada materiaalne varustuskindlus, kuid samavõrd oluline on ka tagada vaimne varustuskindlus. Inimeste vaimse heaolu tagamine muudab kriisijuhtimise lihtsamaks ning selles on oluline roll haridusel ja kunstil. Need on aluseks, millele saab ehitada lootuse paremale tulevikule. Kunsti kogemine ja loomine tekitab inimestes ja ühiskonnas loominguilisust, mis on tähtis majanduse elavdamiseks, et kriisist kiirelt taastuda.

Kriisidele vastupidavuses on võtmeroll teabevahetusel, teave peab jõudma suure hulga kodanikeni, olema selge ja ennekõike mõistetav. Omavaheline suhtlemine on ülioluline, et inimesed tunneksid oma kaasatust ja osalust. Teabevahetuskeskkonnas on toimunud kiired muutused ja võib arvata, et need jätkuvad. Teabevahetuse kujundamisel tuleb neid asjaolusid arvesse võttes. Erimeetmed on vajalikud selleks, et vaeainformatsiooni eemaldada ja säilitada usaldus uuringutel ja tõenditel põhineva teabe vastu.

HINNANGUGA esitatakse teaduskogukonna vaatenurka. Kriiside mõistmisel, nende üleelamisel ja ühiskonna uuesti ülesehitamisel on sõltumatu teaduskogukonnal võtmeroll. Pandeemiakriisi ajal oli teaduskogukonna ja riigi vaheline koostöö mitmel viisil edukas, kuid esmajoones vajab parandamist teadusnõustajate ja otsustajate vahelise koostöö kiirus, et olla valmis ootamatuteks olukordadeks.

Oluline on jätkata laiapõhjalisi alusuuringuid erinevate distsipliinide raames, sest kriisid võivad olla väga erinevad ja me ei saa ennustada, milline teave on kriisi saabudes kõige olulisem. Me teame kindlalt, et mis tahes kriisi puhul on vaja teavet, mis on ajakohane, usaldusväärne ja uuringutel põhinev. Sel korral toimus vaktsiiniuuringusse investeerimine kiirelt ja heldelt läbi rahvusvahelise koostöö. Pandeemiakriis on meile veelkord näidanud, et iga kriisi juhtimisel on oluline mõista inimeste ja ühiskonna käitumist, mis tähendab, et

humanitaarteadused ja veelgi üldisemalt uuringute mitmekesisus on alus kontrollitud ja tõhusale otsustamisprotsessile.

Teaduskogukond on oma olemuselt rahvusvaheline ja seda on märgata neist eelistest, mida see pakub globaalsele pandeemiakriisile lahendusi leides. Maailm on majanduslikult, poliitiliselt ja keskkondlikult väga tihedas seoses ja need faktorid omakorda on omavahel lähedalt seotud. Soome peab rahvusvahelises koostöös võtma endale aktiivsema rolli ja parandama oma profiili koostöö soodustajana.

Kriisid võivad esineda erineval viisil ja seepärast ei saa neid kõiki juhtida sama mudeli kohaselt. Selle asemel on kõige jätkusuutlikum selline lahendus, mille puhul ühiskond kohandub ja suudab tugevdada oma loominguulist potentsiaali ühiselt panustades teadusesse, valitsemisse ja tööstusesse, mis kõik töötavad säästliku arengu eesmärkide nimel. ■

Paindume, kuid ei murdu – Koroonaviiruse pandeemia najal Soome kriisidele vastupidavuse väljaarendamine.
on Soome Teaduste Akadeemia kokkukutsutud ekspertide rühma hinnang (edastatud 8.2.2021).

Ekspertide rühma liikmed: Anna Mauranen (juht), Eva-Mari Aro, Riitta Hari, Sirpa Jalkanen, Markku Kulmala, Arto Mustajoki, Risto Nieminen, Ilkka Niiniluoto, Kari Raivio, Jorma Sipilä ja Kirsi Tirri

Ekspertide rühma sekretärid: Pekka Aula, Jaakko Kuosmanen ja Rosa Rantanen

Hinnangut saab lugeda ja allalaadida aadressilt www.acadsci.fi/kannanotto2021.pdf

